

Пугач Сергій Сергійович
Пугач Віталіна Миколаївна

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Анотація

Дослідження присвячене актуальній проблемі формування правової компетентності менеджерів охорони здоров'я під час професійної підготовки. Формування правової компетентності здійснювалося за умови комплексної реалізації визначених експертами та результатами власного педагогічного досвіду педагогічних умов. За результатами досліджень доведено, що найбільш ефективним методом їх формування є використання під час навчання професійно-орієнтованих правових задач, максимально адаптованості до галузевої спрямованості. З метою формування аксіологічного, гуманістичного, емпіричного, когнітивного та акмеологічного компонентів правової компетентності, авторами були розроблені практичні приклади таких задач.

Ключові слова: менеджери охорони здоров'я, професійна підготовка, правова підготовка, професійна компетентність, правова компетентність.

Abstract

The research is devoted to the topical problem of formation of legal competence of health care managers during professional training. The formation of legal competence was carried out under the condition of complex realization of pedagogical conditions determined by experts and results of own pedagogical experience. According to the research results, it is proved that the most effective method of their formation is the use of professionally-oriented legal tasks during training, maximum adaptability to the industry orientation. In order to form the axiological, humanistic, empirical, cognitive and acmeological components of legal competence, the authors have developed practical examples of such problems.

Keywords: health managers, professional training, legal training, professional competence, legal competence.

Наразі, в умовах медичної реформи, сфера охорони громадського здоров'я в Україні знаходиться в кризовому стані. Традиційно керівниками медичних установ залишаються лікарі, які основну частину свого робочого часу витрачають на медичну практику, не приділяючи належної уваги виконанню адміністративних функцій. Такий стан речей відповідає ліцензійним вимогам чинного законодавства в нашій країні, коли керівник медичного закладу повинен мати медичну освіту, але підготовці з питань менеджменту в діючих навчальних планах приділяється кілька аудиторних годин, що не дає йому можливості суттєво підвищити якість управління своїм медичним закладом і подолати існуючі негативні тенденції в системі охорони здоров'я загалом.

Для суттєвого покращення ефективності нашої системи охорони здоров'я потрібно залучити до управління медичною галуззю компетентних менеджерів охорони здоров'я. Підвищенню якості підготовки менеджерів системи охорони здоров'я присвятили свої роботи такі вітчизняні вчені, як Л. Галієнко, Н. Гойда, Р. Грицько, Г. Дзяк, Б. Лемішко, І. Мартинюк, В. Москаленко, Г. Слабкий і інші.

Дослідники Ю. Бабанській, М. Зверева, А. Литвин, Є. Хриков, Ю. Юцевич, Н. Яковлева та інші запропонували різні підходи та визначення з дефініції «педагогічні умови», що справляють визначальний вплив на формування правової компетентності майбутніх менеджерів охорони здоров'я. У науковій літературі педагогічні умови детермінують на дві частини, зокрема це – психолого-педагогічні (активізація мотивації в студентів процесу пізнання та створення обставин, що сприяють реалізації ефективного освітнього процесу) й організаційно-педагогічні (вся сукупність елементів освітнього процесу та його організації). Компонентами правової компетентності виступають: аксіологічний, когнітивний, гуманістичний, емпіричний та акмеологічний. Зазначені компоненти формують зміст психолого-педагогічних і організаційно-педагогічних умов. Зокрема, для реалізації

аксіологічної компоненти формування правової компетентності майбутніх менеджерів охорони здоров'я потрібно закласти в студентів ціннісно-мотиваційне ставлення до медичного права, правовим аспектам діяльності в системі охорони здоров'я, що має сприяти формуванню в них поваги до права в цілому, розуміння цінності людського життя, людської гідності, справедливості, законності тощо.

На основі проведених досліджень нами була визначена найбільш ефективна умова формування правової компетентності майбутніх менеджерів охорони здоров'я: використання в освітньому процесі професійно-орієнтованих правових задач, максимально адаптованих до галузевої спрямованості. Дослідженням цієї педагогічної умови приділялася увага в наукових працях авторів В. Загвязинського [3, с. 4], І. Белоновскої, Е. Філіппової [1, с. 84]; М. Льюїса (М. Lewis), Ж. Хавіланд-Джонс (J. Haviland-Jones) [11, с. 165] та інших. Дослідниками були визначені правові завдання, метою яких є формування аксіологічного, гуманістичного, емпіричного, когнітивного й акмеологічного компонентів правової компетентності. При вирішенні таких завдань у студентів формується ціннісне ставлення до правових механізмів і праву в цілому, емоційне ставлення до правових цінностей і застосування правових і методичних знань у професійній діяльності; отримання досвіду практичного застосування правових норм у сфері охорони здоров'я та застосування загальної теорії права, медичного права; мотивація до подальшого отримання правових знань та навичок, зокрема умінь у пошуку потрібної правової інформації, що постійно оновлюється, змінюється та розвивається.

Важливою умовою формування правової компетентності майбутніх менеджерів охорони здоров'я, на думку вченого Р. Сербина, є організація освітнього процесу, що складається з комплексної системи форм, методів і засобів правового виховання [9, с. 44-45]. Зокрема, до форм правового виховання вчені відносять зовнішній виховний вплив батьків, вихователів, педагогів, що реалізується в пропаганді, правовій освіті, правовій інформації (А. Пиголкин, А. Головистикова, Ю. Дмитрієв [10, с. 554-555]), правовій агітації (Е. Аграновський [5, с. 138]).

Дослідник В. Сирих до методів правового виховання людини, з метою формування у неї правової культури, відносить сукупність способів і прийомів впливу на її правосвідомість і поведінку [6, с. 498]. Ефективними формами та методами формування правової компетентності майбутніх менеджерів охорони здоров'я, на думку Є. Мануйлова [4, с. 19], є пропаганда основних положень Конституції України, законодавства в сфері охорони здоров'я, міжнародного законодавства, що гарантує реалізацію прав пацієнтів на одержання якісної медичної допомоги; читання лекцій і доповідей з правових особливостей функціонування системи охорони здоров'я; проведення групових та індивідуальних бесід з питань вдосконалення положень медичного права; організація тематичних вечорів та диспутів щодо застосування медичного права в процесі управління установами охорони здоров'я; надання юридичних консультацій менеджерам системи охорони здоров'я та інші.

Для практичної реалізації цієї педагогічної умови потрібне застосування проблемно-орієнтованого навчання, яке передбачає формування в студентів: ризик-орієнтованого підходу до вирішення проблемних ситуацій, що характерні для професійної діяльності менеджерів системи охорони здоров'я. Такі ситуації потребують від менеджерів системи охорони здоров'я реалізації їхньої правової компетентності на практиці; сформованих навичок самостійно здобувати нові знання в галузі управління системою охорони здоров'я, робити висновки з світового та вітчизняного досвіду щодо змін до законодавчих та нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я; а також сформованих комунікативних і соціальних навичок, зокрема для організації співпраці та мотивації працівників установ охорони здоров'я, вирішення конфліктів в правовому полі, нетворкінгу та інших.

Основними особливостями такого підходу, за даними автора Н. Дмитренко, є такі: креативне рішення проблеми, що характерно для сфери менеджменту та права; реальність практичного боку проблеми, що вимагає глибоких професійних знань; ініціативність, індивідуальність і відповідальність студентів, щоб самостійно вирішити поставлену проблему; потреба в використанні міждисциплінарного підходу з креативного вирішення складної проблеми, зокрема, пов'язаної з правовою складовою управління системою охорони здоров'я, коли викладач закладу вищої освіти виступає лише в ролі тьютора, а не викладача [2, с. 10].

Такий вид навчання набув широкого застосування в Маастрихтському університеті (Нідерланди) на факультеті «Охорона здоров'я, медицина та науки про життя». Професорсько-викладацький персонал цього університету активно реалізує принципи проблемно-орієнтованого навчання методом змішаного навчання, тобто застосовується поєднання онлайн-освітньої складової та ефективних форм взаємодії викладачів і студентів в аудиторії. На відміну від традиційного навчання, коли студенти мають можливість засвоїти в лекційній аудиторії тільки 5% матеріалу, проблемно-орієнтоване навчання

дозволяє, за рахунок дослідження правильно підібраних реальних практичних ситуацій підвищити рівень запам'ятовування матеріалу до 70%. Цьому сприяє: колективне формулювання навчальних цілей, аналіз проблемної ситуації в формі дискусії, застосування «мозкового штурму» для визначення можливих шляхів креативного вирішення проблемної ситуації; колективний пошук потрібної інформації; звітності про результати дослідження та формулювання шляхів для підвищення ефективності вирішення подібних проблемних ситуацій.

Висновки. Проведені дослідження підтвердили [7, 8, 12], що в професійній підготовці менеджерів охорони здоров'я основним повинен стати проблемно-орієнтований підхід, який дозволяє реалізувати принципи професійної та квазіпрофесійної спрямованості навчання майбутніх фахівців і успішно сформувати їх правову компетентність, що дозволить успішно запровадити медичну реформу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белоновская И. Д. Моделирование проблемных ситуаций в прогностической подготовке будущего юриста. Вестник Оренбургского государственного университета. – 2011. – № 2. – С. 163–169.
2. Дмитренко Н. Є. Впровадження проблемно-орієнтованого навчання на заняттях у вищому навчальному закладі. Innovative solutions in modern science. – 2016. – № 1. – С. 1–13.
3. Загвязинский В. И. Теория обучения: современная интерпретация: учебное пособие. – 3-е издание, исправленное. – Москва: Академия, 2006. – 192 с.
4. Мануйлов Є. М. Формування особистості майбутнього фахівця права. Вибрані праці: статті, матеріали конференцій, «круглих столів» (2006-2011). – Харків: Право, 2011. – 216 с.
5. Аграновская Е. В. Правовая культура и обеспечение прав личности: монография; отв. ред.: Лукашева Е. А. – М.: Наука, 1988. – 144 с.
6. Проблемы теории государства и права: под ред. В. М. Сырых. – М.: Эксмо, 2008. – 485 с.
7. Пугач В. М. Формирование профессиональной компетентности в процессе подготовки менеджеров охраны здоровья. Вестник Казахского гуманитарно-юридического инновационного университета. – 2020. – № 1 (45). – С. 114–120.
8. Пугач С. С. Теоретичні та методичні засади формування правової компетентності майбутніх фахівців економічного профілю у системі неперервної освіти: монографія. – Вінниця: ВНАУ, 2019. – 229 с.
9. Сербин Р. А. Правовая культура – важный фактор разбудови правовой держави: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. – Национальная академия внутренних дел Украины. – Київ, 2003. – 185 с.
10. Пиголкин А. С., Головистикова А. Н., Дмитриев Ю. А. Теория государства и права: рек. М-вом образования РФ в качестве учеб. для студентов вузов /; под ред.: А. С. Пиголкина, Ю. А. Дмитриева. – Москва: Высшее образование, 2008. – 613 с.
11. Lewis M., Naviland-Jones J. M. Handbook of Emotions; eds. L. F. Barrett; 3rd ed. – New York: Guilford Press, 2008. – P. 848.
12. Pugach V. Features of the conceptual-categorial apparatus legal training of health managers. The scientific heritage. – 2020. – № 45 (6). – P. 32–43.

Пугач Сергій Сергійович, д. пед. н., доцент, доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця, e-mail: qwertsss262@gmail.com.

Пугач Віталіна Миколаївна, к. пед. н., доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету, Вінниця, e-mail: pugach.vitalina@gmail.com.